

економічного розвитку регіону: [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; редкол.: В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2012. – Вип. 4 (96). – С. 148–156.

5. Доходи та заощадження в перехідній економіці України / за ред. С. Панчишина та М. Савлука. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 406 с.

Биль М. М.

Инвестиционный фактор в формировании территориальных миграционных систем

Обоснованы возможности использования доходов трудовых мигрантов как инвестиционных ресурсов. Выяснены целевые приоритеты использования доходов трудовых мигрантов членами их семей, которые получают от них финансовую помощь. Сформирован механизм повышения инвестиционной активности трудовых мигрантов в Украине.

Ключевые слова: *территориальная миграционная система, трудовые мигранты, доходы трудовых мигрантов, миграционный капитал, реэмиграция.*

Bill M. M.

Investment Factor in the Formation of Local Migration Systems

The possibility of the use of income of migrant workers as investment resources in the article was substantiated. The target priorities for the use of income migrant workers by members of their families, receive financial help from them where founded. The mechanism of increasing investment activity of labour migrants in Ukraine was provided.

Key words: *territorial migration system, the migrant worker, the income of migrant workers, migration capital, re-emigration.*

Біль Мар'яна Михайлівна – кандидат наук із державного управління, науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України.

УДК 336.77: 330

О. І. Стирська

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ДЕРЖАВНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розкрито сутність системи державного інвестиційного кредитування як об'єкта управління. Запропоновано напрями підвищення ефективності управління системою державного інвестиційного кредитування. Аргументовано необхідність державного стимулювання банківської інвестиційної ак-

© О. І. Стирська, 2013

тивності та залучення банків до державно-приватного інвестиційного кредитування. Проаналізовано зарубіжний досвід використання податкового інвестиційного кредиту. Виявлено потребу систематичного контролю та моніторингу за діяльністю системи державного інвестиційного кредитування в Україні для підвищення ефективності управління нею.

Ключові слова: *система державного інвестиційного кредитування, інвестиційна активність, податковий інвестиційний кредит, моніторинг, контроль, управління.*

Постановка проблеми. Успішне функціонування системи державного інвестиційного кредитування можливе за умов розширеного відтворення. У силу обмеженості бюджетних ресурсів державні стратегії розвитку все частіше передбачають бюджетне кредитування, а бюджетні дотації та субсидії все рідше застосовуються в інвестиційній діяльності.

На сучасному етапі економічного розвитку існує потреба пошуку оптимальних управлінських рішень, що дозволять підвищити ефективність функціонування системи державного інвестиційного кредитування. Зважаючи на важливу роль, яку відіграють регулювання та управління в державній інвестиційній політиці, систему державного інвестиційного кредитування потрібно розглянути як об'єкт управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню цієї проблематики присвячено значну увагу вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, Дж. Деніелс, С. Долгов, Р. Вернон, Дж. Майєр, С. Огнивцев та інші зосереджують увагу на аналізі проблематики інвестиційної діяльності та на розробці інструментів ефективного іноземного інвестування, у тому числі для розвитку соціальної сфери країн. Вивченню національних інвестиційних пріоритетів і пошуку механізмів залучення та ефективного використання іноземних інвестицій у реалізації вітчизняних проєктів присвятили свої праці О. Білорус, В. Білошапко, Д. Лук'яненко, В. Гейць, О. Мозговий, А. Пересада, Т. Майорова, Б. Пшик, В. Прокopenко, А. Кузнецова, О. Рогач, Н. Титаренко та інші. Проблема підвищення ефективності управління системою державного інвестиційного кредитування присвячені праці Ж. Завальної, О. Маркова, Н. Титаренка, І. Шпака та інших. Віддаючи належне наявним науковим напрацюванням, вважаємо за необхідне продовження дослідження процесів управління системою державного інвестиційного кредитування з метою пошуку нових управлінських рішень для вдосконалення чинної системи державного інвестиційного кредитування.

Виклад основного матеріалу. Під системою державного інвестиційного кредитування (СДІК) розглядаємо сукупність взаємопов'язаних складових елементів (об'єктів, суб'єктів, взаємозв'язків) державного інвестиційного кредитування, які функціонують на основі певних принципів, відповідно до інформаційного та нормативно-правового забезпечення. Відповідно до чинного

законодавства, об'єктами СДІК в Україні можуть виступати кредитні ресурси, що надаються позичальникові на здобуття вищої освіти (пільговий державний кредит на здобуття вищої освіти), на будівництво, реконструкцію чи придбання житла (споживчий інвестиційний кредит на будівництво, реконструкцію чи придбання житла), на впровадження інвестиційних проектів, переоснащення виробничих потужностей діючих підприємств (пільговий державний кредит суб'єктам господарювання, державно-приватний кредит) тощо.

Основними суб'єктами в системі державного інвестиційного кредитування, на нашу думку, виступають: держава, приватні інвестори та позичальники. Держава може виступати як у ролі кредитора (співкредитора), так і в ролі гаранта.

У процесі пошуку напрямів підвищення ефективності управління СДІК доцільним, на нашу думку, буде визначення її сутності як об'єкта управління (рис. 1).

Серед головних проблем цієї системи виділяємо брак бюджетних ресурсів, відсутність механізму залучення приватних інвесторів до державного інвестиційного кредитування (ДІК) і відсутність механізму забезпечення повернення кредитів, наданих під державні гарантії. Вагомою проблемою системи державного кредитування в Україні є відсутність банку розвитку, який міг би здійснювати моніторинг державної інвестиційної діяльності.

Крім того, необхідно підвищувати контроль за ДІК і здійснювати пошук шляхів удосконалення основних форм ДІК в Україні, а саме: державно-приватного інвестиційного кредитування, податкового інвестиційного кредитування, державного інвестиційного кредитування населення тощо.

Серед напрямів підвищення ефективності управління СДІК в Україні виділяємо:

- забезпечення прозорого та якісного регулювання інвестиційного ринку через удосконалення нормативно-правового забезпечення СДІК;
- вирішення завдання розробки загального механізму формування спільного інвестиційного портфеля держави і приватних інвесторів для спільного інвестиційного кредитування;
- удосконалення ефективності системи державного інвестиційного кредитування проектів чи програм шляхом залучення комерційних банків до процесу кредитування;
- удосконалення оцінювання проектів, що пропонуються для реалізації шляхом державно-приватного інвестиційного кредитування, з метою мінімізації ризиків за проектом для держави;
- упровадження практики податкового інвестиційного кредитування в Україні на основі світового досвіду використання цього виду державної підтримки суб'єктів господарювання тощо.

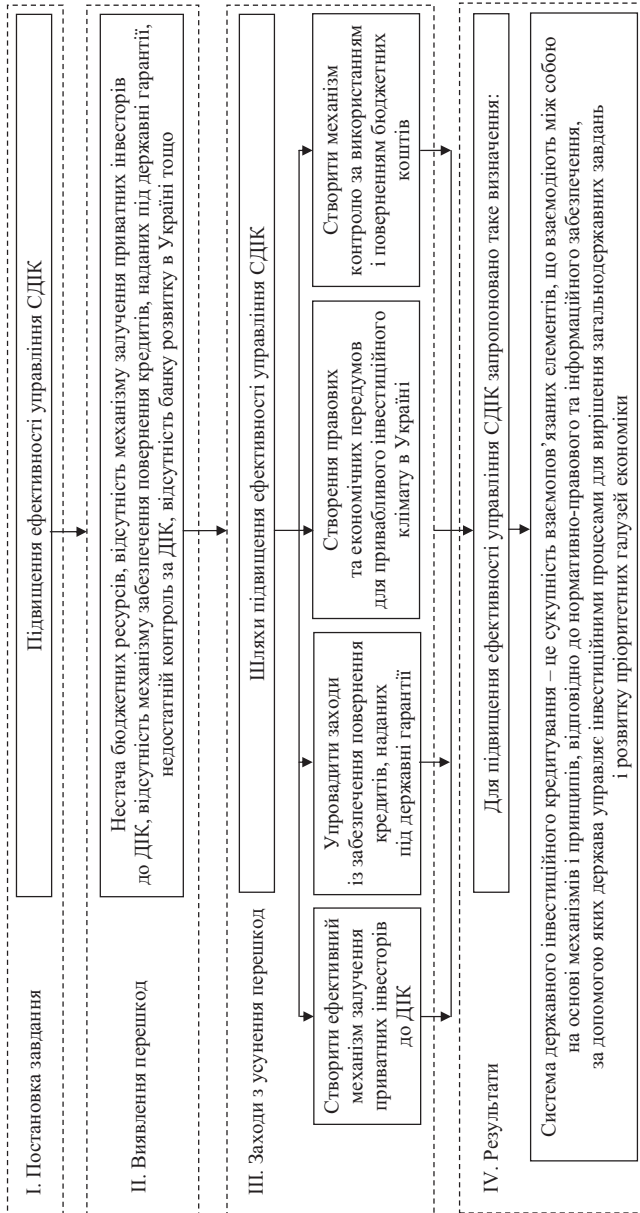

Рис. 1. Уточнення сутності системи державного інвестиційного кредитування як об'єкта управління

Примітка. Авторська розробка.

Як зазначає В. Князев [1], суттєвим недоліком українського законодавства у сфері інвестиційного регулювання є фрагментарність законів та їхня занадто вузька тематика. Основним способом подолання цього недоліку науковець вважає прийняття законів з укрупнення блоків законодавства, що дозволить уникнути повторень, усунути застарілі положення, встановити єдині універсальні принципи адміністративно-правового регулювання інвестиційних відносин і гарантій, що надаються їхнім учасникам.

На нашу думку, всі аспекти державного інвестиційного кредитування необхідно систематизовано об'єднати і згрупувати в окремому законодавчому документі. Це сприятиме вдосконаленню державного інвестиційного кредитування за рахунок закріплення та стабілізації правового інвестиційного порядку на модернізованій законодавчій основі.

У сучасних посткризових умовах набуває актуальності практика державно-приватного партнерства у сфері державного інвестиційного кредитування. Проте на сьогодні потребують розв'язання проблеми розроблення загального механізму формування спільного інвестиційного портфеля держави і приватних інвесторів для спільного інвестиційного кредитування, пошук шляхів залучення вітчизняних та іноземних інвесторів до державно-приватного інвестиційного кредитування (ДПК), удосконалення оцінки інвестиційного проекту при ДПК. Приватними партнерами при ДПК можуть виступати міжнародні фінансові організації та фонди, вітчизняні фінансові фонди та організації, інститути спільного інвестування, комерційні банки тощо (рис. 2).

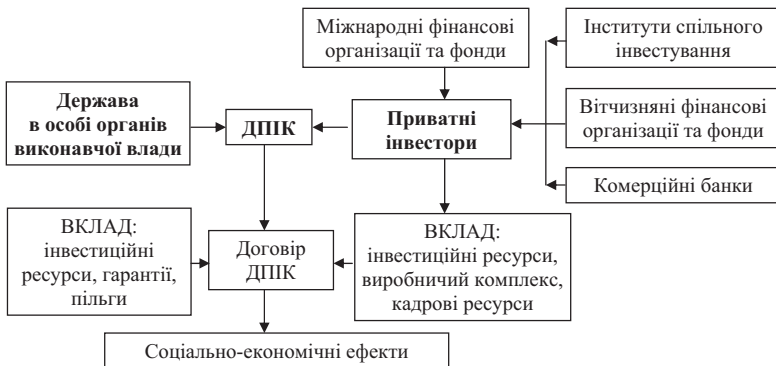

Рис. 2. Механізм державно-приватного інвестиційного кредитування

Примітка. Авторська розробка.

В умовах економічної глобалізації співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями є неминучою. Саме тому важливим завданням є отримання максимального ефекту від цієї співпраці. Від залучення інозем-

них інвестицій міжнародних фінансових організацій та ефективного їх використання залежить соціально-економічний розвиток України. Таким чином, важливим напрямом підвищення ефективності управління системою ДІК в Україні є залучення інвестиційних ресурсів міжнародних і вітчизняних організацій та фондів до ДПІК, що, у свою чергу, дозволить збільшити обсяги ДІК і підвищити його ефективність.

Як свідчить світовий досвід, практика залучення до інвестиційних процесів інститутів спільного інвестування, тобто інвестиційних фондів, метою діяльності яких є акумулювання коштів інвесторів для їхнього подальшого вкладення в цінні папери, корпоративні права та інші види нерухомості для отримання прибутку, дає можливість максимально ефективно залучати і використовувати наявні в економіці інвестиційні ресурси для розвитку та модернізації як окремих пріоритетних ланок розвитку економіки, так і окремих її галузей.

У сучасних посткризових умовах важливим напрямом удосконалення управління СДІК, на нашу думку, є необхідність створення механізму залучення комерційних банків до ДПІК. Головна проблема в цьому напрямі – брак в українських комерційних банків довгострокових депозитних ресурсів, які банк міг би інвестувати у проект. Саме тому виникає об'єктивна потреба в державному стимулюванні банківської інвестиційної діяльності.

Необхідність упровадження державних заходів розвитку банківської системи України аргументуємо тим, що низький рівень капіталізації українських банків посилює значення залучених через депозитні рахунки коштів при формуванні фінансового потенціалу всієї банківської системи та визначає необхідність реалізації ефективною депозитної політики в системі банківського менеджменту, яка повинна бути взаємопов'язаною із інвестиційно-кредитною політикою. Державні заходи, спрямовані на безперервний розвиток банківської системи України, сприятимуть її високій ліквідності, фінансовій стійкості, прибутковості, що, у свою чергу, сприятиме активізації інвестиційного потенціалу вітчизняних комерційних банків.

Розглядаючи інвестиційний ринок України, зазначимо, що на сучасному етапі він є слабозрозуміною структурою. Саме тому державне стимулювання розвитку інвестиційного ринку слід розглядати як обов'язкову складову інвестиційної стратегії країни. Активізація інвестиційного процесу є одним із найпотужніших механізмів соціально-економічних перетворень. Крім того, повноцінний і конкурентоспроможний інвестиційний ринок забезпечить розвиток банківської інвестиційної діяльності в Україні. Проте у процесі державного регулювання інвестиційного ринку варто пам'ятати, що він являє собою складний економічний механізм фінансових відносин у сфері обігу різних фінансових інструментів та реалізації інвестиційних проектів.

Необхідність упровадження заходів стимулювання розвитку інвестиційного ринку в Україні зумовлюється потребою в успішній реалізації інвестиційних програм і проєктів, пріоритетних для розвитку економіки, що сприяють структурним перебудовам у державі. Інвестиційний ринок також сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату в державі, забезпечить приплив іноземних інвестицій і дозволить спрямовувати інвестиційні ресурси вітчизняних та іноземних інвесторів у розширене відтворення.

Саме тому механізм залучення КБ до ДПК повинен передбачати довгострокове рефінансування комерційного банку Національним банком України, спираючись на наявність і готовність банку до кредитування високоефективних інвестиційних проєктів.

Крім того, таке рефінансування варто проводити в рамках тендера НБУ, при цьому встановлюючи ставки рефінансування відповідно до галузевої спрямованості інвестиційного проєкту. Такі заходи дозволять збільшити обсяги державно-приватного інвестиційного кредитування, підвищити його ефективність і сприятимуть активізації кредитної діяльності комерційних банків в Україні.

Для залучення комерційних банків до процесів ДПК доцільним було б запровадження практики зменшення податкового навантаження на банківську установу в період здійснення нею інвестиційно-інноваційного кредитування пріоритетних галузей економіки. Крім того, напрямом підвищення ефективності ДПК може стати збільшення інвестиційного потенціалу державних банків шляхом переведення підприємств із державною часткою власності на обслуговування в ці банки.

На нашу думку, основними перевагами від використання ДПК, як форми ДК, стане можливість реалізації суспільно важливих проєктів, малопривабливих для традиційних форм приватного фінансування, у короткі терміни, підвищення ефективності проєктів за рахунок участі в них приватних інвесторів, зниження бюджетного навантаження за рахунок перекладання частини витрат на приватних інвесторів, можливість залучення кращих управлінських кадрів, техніки і технологій та підвищення якості обслуговування кінцевих користувачів створеного продукту.

Важливим напрямом удосконалення управління СДПК є впровадження практики використання державою податкового інвестиційного кредиту, що дасть змогу активізувати розвиток пріоритетних галузей економіки. Реформування податкової політики в Україні, на нашу думку, необхідно спрямовувати на створення конкурентоспроможного податкового режиму, який забезпечить збереження власного капіталу в межах держави, активізацію використання вільних коштів юридичних і фізичних осіб. Крім того, держава, втрачаючи на деякий час певні суми дохідної частини бюджету, у подальшому

може розраховувати на збільшення бюджетних надходжень через загальне зростання прибутку й обсягів податку на нього [2].

Досвід зарубіжних країн із розвинутою ринковою економікою засвідчує ефективність використання податкового інвестиційного кредиту для стимулювання капітальних вкладень [3]. Широкого використання податковий інвестиційний кредит набув у Російській Федерації, де, відповідно до чинного законодавства, під ним розуміють можливість суб'єктів господарювання протягом певного терміну зменшити сплачувані до бюджету податкові платежі з подальшою поетапною сплатою суми кредиту і відсотків.

У Росії основними проблемами у сфері інвестиційного податкового кредитування виділяємо складність його оформлення і суттєві наслідки в разі порушення його умов. Для отримання кредиту потрібний дозвіл фінансових органів, яке приймається за відповідного обґрунтування інвестиційного проєкту (рис. 3).

Рис. 3. Механізм надання інвестиційного податкового кредиту в Російській Федерації

Примітка. Складено за даними [4; 5].

Податковий інвестиційний кредит використовується для інвестиційної та інноваційної діяльності в таких країнах, як Великобританія, Канада, Франція. Проте в Україні, відповідно до Податкового кодексу, податкове інвестиційне кредитування не передбачається.

Вважаємо, що впровадження практики податкового інвестиційного кредиту в Україні потребує розв'язання низки проблем. Перш за все, треба

створити законодавчу основу для використання цієї форми ДІК. Крім того, необхідно чітко визначити, за якими критеріями обиратимуться суб'єкти господарювання, для яких надаватимуть податковий кредит. Наприклад, податковий інвестиційний кредит можна надавати підприємствам, якщо вони проводять науково-дослідні або дослідно-конструкторські роботи; технічне переоснащення власного виробництва, здійснення інноваційної діяльності, у тому числі вдосконалення технологій, що використовуються, і впровадження новітніх технологій; створення нових видів сировини або матеріалів; виконання програм із соціально-економічного розвитку економіки чи окремих її галузей та регіонів.

Угоди щодо податкового інвестиційного кредитування слід укладати з використанням договорів відповідного зразка. Щоб уникнути зловживань цим видом державної підтримки, варто законодавчо передбачити можливість притягнення позичальника до кримінальної відповідальності. Контролювати процес надання і використання податкового інвестиційного кредиту суб'єктом господарювання повинен уповноважений державною податковою адміністрацією орган за місцем знаходження позичальника.

Підвищення ефективності та вдосконалення системи державного інвестиційного кредитування має важливе значення для економіки України. Саме тому одними з найважливіших напрямів підвищення ефективності управління СДІК є постійний її аналіз, моніторинг, виявлення та усунення її недоліків.

Висновки. Таким чином, постійний моніторинг функціонування системи державного інвестиційного кредитування дозволить її вдосконалювати. Аналіз наявної СДІК дозволить визначити недоліки її функціонування, що, у свою чергу, дасть змогу швидко їх усунути.

Послідовність удосконалення системи державного інвестиційного кредитування повинна включати: комплексний аналіз державної інвестиційної діяльності; виявлення ключових проблем здійснення державної інвестиційної діяльності; аналіз результативності діючої СДІК; визначення цільових орієнтирів і альтернативних напрямів розвитку СДІК; вибір інструментарію підтримки ДІК та його реалізація; моніторинг ДІК, що дозволяє реалізувати комплексний підхід до підвищення ефективності управління СДІК у сучасних посткризових умовах.

Послідовність удосконалення існуючої СДІК дозволить підвищити якість економічного (методику аналізу економічної ефективності проектів, запропонованих для ДІК; підвищити якість надання послуг з підготовки техніко-економічних обґрунтувань проектів), управлінського (підготовка і навчання персоналу для реалізації проектів), правового (аналіз чинної нормативної бази щодо ДІК, розробка проектів нормативних актів у сфері ДІК) і технічного забезпечення ДІК (аналіз можливостей використання сучасних технологій для реалізації проектів) тощо.

Важливу роль відіграє моніторинг реалізації цих заходів удосконалення системи ДІК, оскільки постійний моніторинг дасть змогу оперативно виявляти недоліки в роботі цієї системи та їх усувати.

Підсумовуючи, зазначимо, що треба комплексно і послідовно вдосконалювати СДІК. Для цього потрібна постійна увага виконавчої влади до ДІК та сприяння розв'язанню основних проблем СДІК в Україні. У загальному, на нашу думку, для підвищення ефективності функціонування СДІК в Україні державна політика має бути спрямована на сприяння розвитку системи фінансово-кредитних інститутів, створення системи пільгового оподаткування для суб'єктів господарювання, що здійснюють інвестиційне кредитування визначених державою пріоритетних проектів, удосконалення нормативно-правової бази у сфері інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Князев В. С. Адміністративно-правові засади формування та реалізації інвестиційних відносин в Україні : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В. С. Князев. – Херсон, 2011. – 22 с.
2. Пшик Б. І. Фінансово-кредитні відносини в Україні: становлення, розвиток, напрями вдосконалення : монографія / Б. І. Пшик ; Інститут регіональних досліджень НАН України ; К. : УБС НБУ, 2011. – 551 с.
3. Кобылатова М. Ф. Инвестиционная деятельность как объект государственного налогового регулирования / М. Ф. Кобылатова // Сборник научных трудов СевКавГТУ. – 2007. – № 6. – (Серия «Экономика»).
4. Парыгина В. А. Налоги и налогообложение в схемах и таблицах с комментариями : учебное пособие / В. А. Парыгина, А. А. Тедеев. – М. : Изд-во «Эксмо», 2005. – 254 с.
5. Дрожжина И. А. Практические аспекты применения налоговых договоров, устанавливающих порядок применения сроков уплаты налогов и сборов [Электронный ресурс] / И. А. Дрожжина // Управленческий учет. – 2006. – № 6. – Режим доступа : <http://www.dis.ru/library/manag/archive/2006/3/4526.html>.
6. Майорова Т. В. Инвестиционная деятельность : підручник / Т. В. Майорова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

Стирская О. И.

Пути повышения эффективности управления системой государственного инвестиционного кредитования в Украине

Раскрыта сущность системы государственного инвестиционного кредитования как объекта управления. Предложены пути повышения эффективности управления системой государственного инвестиционного кредитования. Аргументирована необходимость государственного стимулирования банковской инвестиционной активности и привлечение банков к государственно-частному инвестиционному кредитованию. Проанализирован зарубежный опыт использования налогового инвестиционного кредита. Выявлена потребность контроля и мониторинга за деятельностью системы государственного инвестиционного кредитования в Украине, что повысит эффективность управления ею.

Ключевые слова: система государственного инвестиционного кредитования, инвестиционная активность, налоговый инвестиционный кредит, мониторинг, контроль, управление.

Styrska O. I.

Improving of management of system of public investment lending in Ukraine

The essence of public investment lending as an object of control was investigated in the paper. It was proposed ways of improving the management system of public investment lending. It was reasoned the need for the state stimulation investment banking activity and attracting banks in private-public investment lending. Foreign experience using investment tax credit was analyzed. It was discovered the need of controlling and monitoring the activities system of public investment lending in Ukraine, that could increase efficiency of its management.

Key words: system of public investment lending, investment activity, investment tax credit, monitoring, control, management.

Стурська Ольга Ігорівна – аспірант Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 330.332.003.13:334.7

Л. О. Шкварчук

КОНЦЕПЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Досліджено особливості застосування характеристик грошових потоків для оцінювання ефективності інвестиційної політики підприємства. Визначено часові та вартісні співвідношення елементів грошових потоків, сформовано математичні засади розрахунків якісних і кількісних показників доцільності інвестування.

Ключові слова: чистий грошовий потік, зсув фаз грошових потоків, потенціал грошових потоків.

Постановка проблеми В умовах дефіцитності та високої вартості фінансових ресурсів особливої актуальності набуває проблема формування ефективної інвестиційної політики підприємства, яка здатна була б створила передумови розвитку суб'єкта господарювання, не порушуючи при цьому

© Л. О. Шкварчук, 2013